

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 220. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381308277232/facsimile.pdf> (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

sig som sørgekædet Dannekvinde. At gaa med Kaaben over Hovedet var nemlig Skik for sørgende: „Om nogen haffuer mist sin neste Slechte, . . . *Tha* (skal) *thennem Att thillstedis Att gange med thieris Kobber paa hoffuitt . . . wedt en halff Aars tiid*“ hedder det i et Ribe-Aktstykke fra 1607 (Progr. f. Ribe, 1835, Bilag S. 20—21), se iøv. Kalk. II. 689^a. Men Kaaben maatte kun bæres af uberygtede Kvinder; i Kr. II.s „verdslige Lov“ 1521 (Kolderup-Rosenvinge, Gl. da. Love, IV. 108) hedder det, at Skøger „ey skulle bære . . . Kooper, paa thet mand thennom kende kand fore andre Dandequinner“; jfr. Hugo Matthiessen, *De kagstrøgne*, S. 19, og se iøv. Kalk. I. c.

S. 141 L. 30. *snibe*] „snøfte“; jy. *snibe*, jfr. Feilb. III. 433: *snib-dug* = Lommetørklæde.

S. 142 L. 3 ff. *hine ugudelige byefogder* osv.] jfr. L. 16: *ugudelig edelfolch, hærretzfogder och slodtzfogder*. At Øvrigheden beskyttede Prostitutionen mod en vis Afgift var overalt almindeligt, se Hugo Matthiessen, *De kagstrøgne*, Kap. I—II; m. H. t. nærv. Sted se anf. Skr. S. 43 f.

S. 142 L. 7 f. *selge synd oc fordatninge* (∴ *fordagtinge*, udtalt: *fordattinge*) *synder*] „sælge Synd og hjælpe ell. slutte Overenskomst med Syndere“ (jfr. Kalk. I. 603^a).

S. 142 L. 9. *forskichede*] for senere tilføjet af Skriveren.

S. 142 L. 13 f. *det vaar got at vere fouget* osv.] se Noten til S. 44 L. 1.

S. 142 L. 24 f. *selge deris øll . . . med sadant folch*] „sælge deres Øl til saadanne Folk“.

S. 142 L. 26 f. *du tørst iche belade dig met fremmede synder*] „du behøver ikke at behæfte dig med andres Synder“.

S. 142 L. 33. *iche*] udelades i G (!).

S. 143 L. 1. *onde. Nu*] Hs. *onde, Nu*.

S. 143 L. 4—S. 144 L. 21. Dette Stykke er benyttet i Bogen om Drukkenskab, jfr. Bind IV. 209—10 og Indl. foran S. 13.

Følgende Afvigelser kan nævnes:

S. 143 L. 5: *och schulle driche en skaal øll*; D: *at dricke en dryck øl*. — L. 6: efter *andre* er i D tilføjet: *i Gilde oc Gestebud eller andre erlige Samsæde*. — L. 7: efter *sig* er i D tilføjet: *oc ver du god faar dig*. — L. 8: efter *ugudelig* er i D tilføjet: *hine Bagtalere oc Bag^o uaskere*. — L. 9 f: *Nu sider næsen iche vdi hoffuedet paa dem, som de vilde haffue den skaaren*; D: *nu sidder iche næsen i hoffuedit paa den/ som de vilde haffue hende siddendis/ nu staar klæderne iche skaarne om den/ som de vilde haffue dem skaarne*. Muligvis er Bogens Text den oprindelige, idet Afskriveren har sprunget fra det første til det

andet: som de ville haffue. — L. 11: och vide inthet, först de osv.; D: oc inted met dem selfue, men naar de osv. — L. 12: beskyt; D: besmitede. — L. 13: hand bliffuer gierne selff bode til scham och skade inden hand osv.; D: hand faar selfue at dricke den samme skaal tit oc offte for hand osv. — L. 15: en god viße; D: hellige Psalmer oc quæder gode viser. — L. 16: gack hiem met (jfr. Noten ndf.) din høstrue; D: gack hiem til din Hustru. — L. 18: din berme; D: Bermen. — L. 19: naar du est osv.; D: naar du kommer hiem osv. — L. 21: huorfor du jo villt underviße hende; D: huor faar hun haffuer underuisning behoff. — L. 21 f.—23: Sengescenen (er lige — op oc) er udeladt i D. — L. 25: i vanryct; D: i nogen vanære oc ont rycete. — L. 25—32: Tag hende — dig det er ikke benyttet i D. — L. 33: lempe; D: gode lempe. — S. 144 L. 2: iche ingen; D: ingen. — L. 3: at de (∅: „saa at de“ ell. „og de“); D: oc de. — L. 7: huide børn; D: Huide biørn. — L. 11: sande „Sandhed“; D: sanden. — L. 14: om halß oc i haar; D: i halss oc haar. — L. 19: hanß hellige engle; D: hans Engle. — L. 21: bliffue; D: vorde.

S. 143 L. 16. met] „hos“, jfr. Kalk. III. 49.

S. 143 L. 21 f. naar i er lige om morgenen tilsammen i sengen] ∅: „naar I er jævnbyrdige (begge fastende og begge ædrue) om Morgenen osv.“.

S. 143 L. 24. undvere] „undgaa“.

S. 144 L. 2. endog iche ingen] Fejl for endog ingen (saaledes D) eller for endog iche nogen eller for endog att ingen.

S. 144 L. 6 ff. alle natdriche oc utilbørlig nathvecht, som er huægehors, huidebørn, iullebuch, huggetønde, daartønd i brøllup oc andet sadant er altsammen afflagt til landtzting under kongenß sværdtt] det kgl. Forbud mod Nattevagt osv., som her omtales, og som maa være ældre end Visitatsbogen, kendes ikke, men Palladius' Ord lader jo ingen Tvivl mulig om, at det har existeret, jfr. Noten til S. 87 L. 1 foran. Desuden indskærpes Forbudet i en Traktat 1553: „den hugge Tønde er afflagt“, foran II. 319 L. 23, og hele Stykket optages uændret i Bogen om Drukkenskab 1556, IV. 210 L. 2 ff.; endelig vil man i en fra senere Tid bevaret Afskrift af en (iøvr. paa Latin skrevet) Henvendelse fra Palladius til Sjællands Præster 1555 (udg. i Da. Kirkelove L. 471 ff.) i Overensstemmelse med de foran citerede Steder finde følgende: *Sogneprester skulle faderlig admonere deris sognefolck att den huggetønne afflegges. Similiter om wagenatthen* (anf. Skr. S. 478). Om de enkelte Ord kan følgende oplyses:

huægehors] dette Ord kendes kun fra Visitatsbogs-Haandskriftet og fra Bogen om Drukkenskab, hvor det skrives *Huæghors* (se Bind IV. 210 L. 2); at vi ikke blot har Ordet i Haand-